

Téma: Domácí péče u seniorů

Výzkumný problém: problematika zaměřující se na osobu v seniorském věku ve vysokém stupni závislosti, která žije v přirozeném prostředí, o kterou pečuje vlastní rodina.

Představení tématu výzkumu:

V současné době dosti často mluvíme o stárnoucí populaci. Tato část obyvatelstva s sebou nese spoustu různých problémů (ekonomických, sociálních, fyzických). Senioři se pak mnohdy stávají závislými, což může činit problémy jak jim samotným tak obzvláště pak jejich rodinným příslušníkům. Vystává nejedna otázka: co bude dál? Jsme schopni se postarat sami nebo bude třeba nějaké institucionální pomoci? Rodina se tedy musí poměrně rychle rozhodnout, co bude dál. Jak to vše probíhat. Není to teda zřejmě příliš jednoduché.

Seniory s přibývajícím věkem, ale také hlavně ty, kteří již jsou imobilní, trápí polymorbidita, což má za následek ještě větší závislost na okolí.

Naštěstí hodně pomáhá Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, který definuje sociální služby, možnosti podpory a pomoci atd.

Představení cílů výzkumu:

Cílem výzkumu byla analýza péče o závislé seniory v domácí péči a poukázat na její důležitost. Dále bylo za cíl zjistit různé možnosti podpory, prostudování tedy hlavně Zákonu 108/2006 Sb., o sociálních službách a další relevantní literatury.

Otázky:

Je domácí péče opravdu potřebná?

Jaké jsou hlavní motivy rodiny ponechat si seniora ve vysokém stupni závislosti v domácím prostředí?

Jaké jsou možnosti podpory rodině pečovaného?

Jak rodinná péče o seniora ovlivní zbytek ostatní členy rodiny?

Výzkumná strategie:

kvalitativní metoda.

V této práci se nebudeme zajímat o čísla, nýbrž o kvalitu a potřebnost atd. Půjde o dlouhodobý výzkum, který je dále intenzivní a dále se předpokládá detailní popis, zápis všeho možného.

Budou tomu také odpovídat metody, nástroje sběru dat.

Sběr dat:

- přímé zúčastněné pozorování (seniora v domácí péči)
- 3 strukturované rozhovory (dcera seniorky, bývalá pečovatelka a zdravotní sestra z domácí péče).
- případová studie

Plán pozorování:

opětovné pozorování seniorky v jejím přirozeném prostředí. Jak vše u ní doma probíhá a funguje. Kdo vše se v domácnosti pohybuje a jak se chová, jaký má přístup nejen k ní. Jaká je osobnost seniorky, jak se ona chová, jaké má osobní vlastnosti, projevy. Komunikace seniorky a komunikace s ní, jak s ní okolí jedná. V jakém prostředí seniorka žije (např. čisté, špinavé, uklizené, neuklizené). Vybavenost domácnosti speciálními věcmi, pomocníky, vymoženostmi apod. Hygienické návyky, léky, masti, krémy důležité pro její život (léčivo pro prevenci dekubitů – proleženin, v případě jejich výskytu jaká je snaha je odstranit, obzvláště jak a čím). Co kdo kdy dělá.

Scénář z rozhovoru:

Rozhovor č. 1 – otázky - bývalá pečovatelka

Jaké aktivity, jste jako pečovatelka vykonávala?

Jaké jsou podle Vás zásadní rozdíly mezi péčí o seniora v ústavní péči a v péči vlastní rodinou?

Dokázala byste v případě potřeby o závislou osobu pečovat?

Využívala byste sociální či zdravotnické služby?

Měla jste díky svému povolání nějaké zdravotní problémy? Čelila jste „syndromu vyhoření“?

Návštěva respondentky, jako poděkování za přijetí a odpovídání na otázky nějaký drobný dárek. Otázky a vše okolo připravené. Pro začátek jak se má, jestli jí opravdu vyhovuje, že jsme se setkaly.

Možné praktické a etické problémy

Pozorování jistě zabere hodně tolik potřebného času. Bude tedy třeba vše časově namyslet a skloubit s ostatními účastníky tohoto výzkumu. Předpokládá se větší spotřeba papíru na poznámky a zápisky z terénu. Které by měly být rozhodně srozumitelné, abychom z nich pak byli schopni vypracovat vlastní výzkum. Mohou nastat problémy, kdy respondenti nebudou chtít odpovídat na kladené otázky nebo na část z nich. Bude potřeba diktafon nebo nějaké jiné nahrávací zařízení pro doslovný přepis rozhovoru (v případě, že respondenti nebudou proti a budou souhlasit s nahráváním).

Co se týče etických problémů, tak ty mohou nastat tehdy, kdy by se seniorce nelíbilo, že bude pozorována a sledována (obzvláště při přebalování, převlékání apod.). Dále by se nemuselo respondentům příjemně mluvit o těchto situacích (možnost vybavení si nepříjemných zkušeností a zážitků). Jedna z respondentek toho času pobývá v psychiatrické léčebně, takže může nastat situace, kdy se nebude cítit zcela v pořádku na to, aby odpovídala na otázky. Otázky se jí také mohou dotknout osobně (její manžel i 2 děti již spáchali sebevraždu, takže může nastat situace, kdy si na ně vzpomene a nebude jí to milé).

Terénní poznámky

Jeden rozhovor naneštěstí proběhl v psychiatrické léčebně v Brně – Černovicích. Úplně první paní pečovatelka seniorky má nemalé psychické a zdravotní problémy, tudíž bohužel rozhovor proběhl na takovém nepříjemném místě. Takové místo jsem navštívila podruhé v životě, v Černovicích jsem byla úplně poprvé.

Při setkání s respondentkou jsme šly na kafe do automatu, na které mne pozvala. Po setkání jsem hned zjistila, že se snad nebude třeba bát jejího psychického rozpoložení. Nevypadala, že by byla „pod prášky“ ani že je na tom špatně, prostě úplně normálně. V průběhu rozhovoru, že i po letech, kdy svoji bývalou klientku nenavštěvuje, nosí její fotku v peněženke. Když jsem pomáhala s péčí, měla paní v domácí péči radši jak svoji maminku.

Což je velmi milé a v dnešní době neocenitelné. Přístup zaměstnanců zdravotnictví, sociálních službách atd. není vždy zcela korektní.

Z paní K. je vidět, že má opravdu srdce na pravém místě. Pečovatelkou se stala jen proto, protože nebylo kvalitně postaráno o její maminku, když byla nemocná. Toto povolání začala vykonávat až téměř ve 40 letech! „*V obličejích starých lidí je toho již hodně vepsáno!*“ - toto mne opravdu dojalo a je to zcela pravdivé. Při dotazu ohledně syndromu vyhoření a zdravotním problémům mi řekla, že jí nikdy nešlo o to, že si např. vykloubila koleno, ale o to psychické. Po večer přemýšlela, jak ještě víc svým klientům pomoci a zpříjemnit jim život. Když to srovnám se současnou pečovatelkou, nejde to vlastně ani srovnat. Jako nebe a dudy. Současná mladá pečovatelka to srdce na pravém místě nemá. Její chování a jednání s její klientkou není vždy správné a takové, jaké by mělo být. Ovšem proč to dělá, nevím. Neboť pro peníze toto povolání určitě dělat nejde.

Dále během rozhovoru byla s respondentkou dobrá uvolněná nálada, i když jsme narazily na její rodinou situaci.

Ona sama nikdy osobně o svého nemocného člena rodiny nepečovala, ale kdyby měla tu možnost, pečovala by a víceméně by nechtěla využívat služeb, ale zvládat to vše sama. I u ní je vidět, že to určité sociální cítění a myšlení má. Stejně tak jako ten, který už o nějakého svého seniora pečuje.

„Každodenní kontakt je nedocenitelný, docení se až tu člen rodiny není“...

Záznam z realizovaného rozhovoru

Jaké aktivity, jste jako pečovatelka vykonávala?

Pomoc s hygienou, podáním stravy, nákupy, úklid, doprovod k lékaři apod.

Myslíte si, že je v našem státě dobře postaráno o seniory, zvláště pokud jsou v domácí péči a dostačují příspěvky na péči?

O seniory není, bohužel, dobře postaráno, hlavně ve zdravotnických a sociálních službách. A dnešní politický systém dostatečně nepodporuje domácí péči. Jedná se hlavně o finanční stránku.

Starala jste se někdy o závislého člena své rodiny?

Nestarala.

Dokázala byste v případě potřeby o takovou osobu pečovat?

Rozhodně ano. Člověk musí být obětavý, mít dostatek psychických i fyzických sil. Tato činnost je chválihodná.

Využívala byste sociální či zdravotnické služby?

Spíše ty neosobní, jako je úklid, praní prádla, pokud bych měla peníze, tak i dovážku obědů. Co se týče osobních, tak by chtěla být vždy přítomna.

Jaký dopad má na rodinu péče v domácnosti?

Kladný i záporný. V případě záporného je to nemalá starost. V případě kladného jde o to, že když senior odejde, může mít pečovatel čisté svědomí. Každodenní kontakt je nedocenitelný, docení se až tu člen rodiny není.

Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě zkušenosti z terénu:

Vše proběhlo uspokojivě.

Jediné, co je třeba zlepšit – vyhledávání literatury, obzvláště její strategie na půjčování. Chaotické a časberoucí.

Seznam literatury:

1. BELLI, Robert F; STAFFORT, Frank P; ALWIN, Duane F. *Calender and time diary: mwthods in life course research*. Los Angeles : SAGE, 2009. 345 s. ISBN 9781412940634.
2. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-822-9.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 8085931796.
4. KASÍKOVÁ, Hana; VALENTA, Josef. *Metodologie pedagogiky*. (pracovní text). 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1991. ISBN 80-7066-363-4.
5. KAUFMANN, Jean-Claude; ČERNÁ, Marie. *Chápající rozhovor*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 151. s. ISBN 9788074190339.
6. KOŘÍNEK, Miroslav. *Metody a techniky pedagogického výzkumu : učební text pro studenty pedagogických fakult a pro postgraduální studium učitelů a školských pracovníků*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1970. 139 s.

7. LOUČKOVÁ, Ivana. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2010. 311 s. ISBN 9788086429793.
8. PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.
9. ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. [Brno : Masarykova univerzita. Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky, 2010. s.].
10. TUREK, Ivan. *Učitel' a pedagogický výzkum*. 2. prepracované vyd. Bratislava : Metodické centrum, 1998. ISBN 80-8052-013-5.

Doporučuji být věcnější, při sběru i analýze dat mějte na zřeteli vaše výzkumné otázky, tedy to, co potřebujete zjistit. Pozor také na stylistiku.